

ויקטוריה

רועי חפץ בבית טיכו

ויקטוריה היא תערוכת היחיד הראשונה של רועי חפץ בישראל מאז 2011. בשנים האחרונות חפץ חי ויוצר בברלין, עובדה שכרוכה לבלי הפרד בעשייה האמנותית שלו. התערוכה בבית טיכו כוללת 15 עבודות גדולות העשויות מגיליונות נייר יחידים, כפולים ומשולשים. כמה מהעבודות נוצרו ב-2011, אך מרביתן צוירו בשנתיים האחרונות. רבות נעשו בשנה האחרונה ומוצגות כאן לראשונה, ובכלל זה מספר עבודות שנוצרו במיוחד עבור התערוכה.

עבודותיו של חפץ מעוררות תגובה חזקה. הרושם החזותי של הדימויים גדולי הממדים הללו מחולל בצופה תחושה גופנית-ממש. העבודות רבות עוצמה, לעתים מציפות. הנשים נועצות מבט במתבונן. העיניים חזקות, בוטחות, חודרות. נראה כי מבטן עוקב אחר הצופה. השאלות עולות בזו אחר זו - מיהן הנשים הללו? כיצד בוצעו הציורים? מדוע חפץ מתאר אותן כך?

כמובן, התשובות לשאלות אלה מורכבות ורבות כמו העבודות עצמן. מיהן הנשים? המוטיב המרכזי בעבודתו של חפץ בשנים האחרונות הוא הדמות הנשית, ורבות מן העבודות הן דיוקנאות של נשים. לעתים מדובר בנשים שהוא מכיר, אך לרוב מדובר דווקא בפסיפס המורכב מנשים שהוא ראה בשנותיו בברלין, מדמויות דמיוניות, ומפורטרט עצמי. רוב הנשים מבוגרות יחסית, כמדומה מעל 60. מתוך פנים חרשות קמטים, שאינן תואמות את השיער העשוי למשעי, עיני הדמויות הן שתופסות את המבט: יודעות-כל, צלולות וממוקדות.

כיצד בוצעו העבודות? הציורים גדולי הממדים של חפץ הם מלאכת מחשבת של פרטים. הוא עובד בעיקר בגרפיט ומצייר שכבה על גבי שכבה. בהדרגה הוא בונה את נפח הדמויות ואת קווי המתאר של הפנים. לאחר שיצר את הצורה הכללית של הדמות, הוא מפנה את תשומת לבו לעיניים. אלה תמיד עזות מבע וצלולות, והן עוקבות בדיוק נוקב אחר תהליך יצירת הדמות שלהן עצמן. לאחר מכן נבנים שאר חלקי הפנים, כאשר חפץ מעבד את אותם האזורים שוב ושוב כדי ליצור תחושה של עומק חומרי. רק כשהפנים כבר הושלמו, הוא פונה לציור השיער. הסגנון המדויק של השיער מקנה לו מראה כמעט כשל פאה. אותה תסרוקת מופיעה אצל נשים שונות בעבודות שונות, כפי שאותה אישה מופיעה לעתים בכמה ציורים שונים.

בעבודות אלה נראה כאילו העור הוסר והשרירים שמתחתיו נחשפו, כמו בתרשים אנטומי בספר לימוד, או בתיאור רנסנסי של אפולו הפושט את עורו של מרסיאס. אך כאן לא מדובר בעינויים או בבדיקה רפואית. דרך הציור מייצגת בחירה אסתטית בעלת משמעות - היא מסמלת את חשיפת האמת של הדימוי, של מה שנמצא מתחת (ועל כך ידובר עוד בהמשך). ניתן גם להבין את הגוף החשוף כמייצג את כוחו של המבט החודר, הרואה מבעד לעור את הגוף שמתחתיו. לאחר שהשלים את הדמות, שצוירה ברשת קווים מורכבת, חפץ מסתיר לעתים קרובות חלק מהגוף, לעתים קרובות

את פלג הגוף העליון, בענן של צבע או לפה. שכבות של פיגמנט ערפילי או מינרלים מעורבבים בדבקים וחומרי קיבוע עומדות בניגוד חד לדמות המונוכרומטית. ואילו הלפה - תרכובת תעשייתית שנועדה לציפוי רהיטים - יוצרת כתם שקוף ומזוגג שמסתיר אך גם מבליט את האזור. לאחר שהשלים, בעיבוד ארוך, מדוקדק ואינטימי, את תהליך ההבנייה של שכבה על גבי שכבה כדי ליצור את הדימוי, חפץ מתחיל למחוק חלקים מהדיוקן, לחשוף את מה שהוסתר, לטשטש ולמזג את קווי הגרפיט והפחם לכדי מריחות וסלסולי שחור ואפור.

ממדי העבודות הם חלק יסודי מההקשר של היצירה. חפץ עובד בסטודיו הקטן שלו בברלין על כמה עבודות במקביל. הן תלויות על הקירות וסוגרות אותו בתוך פקעת של נייר, פחם וגרפיט. הוא שקוע לחלוטין בעבודות ובדמויות. תהליך הציור ארוך, אין קיצורי דרך בהתקדמות משכבה לשכבה, המכסה על השכבה הקודמת. כך נוצרת התשתית שבלעדיה הדימוי לא יכול היה להחזיק את עצמו, כשלב שבלעדיו הגוף היה קורס. הציור מונע את האשליה; הכול חשוף ונתון בתוכו, ועל כן העור נקלף ממנו. אין חזית, הפנים גלוי. עבודותיו המאוחרות יותר מעידות על התפתחות, עם הכפלה של תווי פנים וגפיים בתוך אותה העבודה - תהליך שבו גופים ומושגים מתפרקים ומפצים החוצה לכל עבר. זהו ביטוי של אובססיה, כאשר חפץ שב ומעבד את אותם המרכיבים בשינויים מזעריים. בהדרגה מבין הצופה שלמעשה כל הדימויים, כל הנשים, אינן אלא רמזות לאותה הדמות, שבגרעינה הדיוקן העצמי של האמן.

מדוע זה כך? על ידי תיאור נשים מבוגרות יותר ששיאן כבר מאחוריהן, למרות הטיפוח והתסרוקות, חפץ בוחן מוסכמות ונורמות של יופי, זוהר ושלמות פיזית לכאורה הקיימות בחברה בכלל, ומודגשות בחברה ההומוסקסואלית והטרנסג'נדרית. כאן אנו רואים עיסוק במה שיבוא אחר כך, כשהזמן יעשה את שלו, ולאישה יותרו רק זיכרונות דמותה בעבר.

ניתן לפרש את העבודות כביקורת על הציפיות והסטריאוטיפים הללו, אך מה שחשוב יותר הוא העובדה שאלה עבודות אישיות וביוגרפיות מאוד. למרות גודלן והרושם העז שהן מותירות, מדובר בעבודות מופנמות שדרכן חפץ חוקר ונוגע בחששותיו שלו ובלבטיו בשאלה מהו הנשי ומה פירושו של היות אישה. הוא מציב שאלות ברמה החברתית והאישית על אידיאלים של יופי ועל החרדה להזדקן ולהתנוון הכרוכה בהם. עם התקרבותו של רועי חפץ עצמו אל גופו הנשי, ניתן לראות בעבודות הללו מקבילה למסע הפסיכולוגי והרגשי הארוך שאליו יצא, ולמחשבות על ההשלכות של השינוי המטלטל. גוף כזה לא תמיד יהיה צעיר וחיוני - "דיווה" נערצת לפי הנורמות של עולם הגייז והטרנסג'נדרים. יום אחד תמצא עצמה גברת זקנה ברכבת, עיניה עדיין צלולות וחזקות, מביטות מתוך פנים שפגעי הזמן ניכרים בהן באדם צעיר שעתידו עוד לפניו.

אוצרת: תמנע זליגמן

